

## Vietoj prologo

Papasakosiu apie trisdešimt septynerių metų Piečio Kolstriomo ir septyniolikmetės Darjos Pauku meilę – tik kelis trumpus epizodus, kurie galbūt taip ir liks neaiškūs. Gal tai nė nebuvo meilė. Tai galėjo būti kas nors kita. Mėginsiu narplioti ir plėtoti trumpą ir paprastą reikalą taip, kad išryškėtų kas nors, kas šiaip gal liktų nepastebėta, kai laikraštyje tarp panašių naujienų bus rašoma: „...rastas irti pradėjęs jaunos merginos kūnas... ištrauktas į krantą... po tyrimų atpažinta kaip Darja Pauku, dingusi rugpjūtį... paskutinį kartą pastebėta niūrumu pagarsėjusio Piečio Kolstriomo draugijoje...“ ir taip toliau.

Istoriją sudarys keli pasakotojo fragmentai ir Piečio monologai; kaip sceną, kurioje vyks veiksmas, galima įsivaizduoti Kemijokio aukštupį, kur ant kranto su negyva nuoga mergaite glėbyje sėdi prislėgtas, kone pamišęs Pietis Kolstriomas. Priešais – upės slenkstis, nuo jo vanduo plūsta į didžiulį duburį, vandeny kunkuliuoja putos, ant kranto – Piečio ir Darjos stovykla: dvi kuprinės, laužavietė; aplinkui mėtosi popieriai maistui vynioti ir laikraščio puslapiai, mirusios merginos drabužiai – kojinės, sijonas, liemenėlė – taip pat Piečio marški-

niai. Šiam pasakojimui pastarieji daiktai visai nebūtinai, bet tyruose pasilikusiajam jie vis dėlto gali reikšti šioką tokį ryšį su tuo, ko nekęsta ir kas liko už nugarų.

Apysakos pavadinime „Balandis ir aguona“ panaudojau seną palyginimą, kur balandis simbolizuoja moterį, o aguona – vyrą. Pietis, kuris dar prieš pažintį su Darja prarado norą kabintis į gyvenimą, atpažįsta joje balandį, meilės nešėją, Veneros ir Afroditės paukštį. Jis pats – juoda ir svaiginanti blogio aguona, kuri visiškai užvaldo savąją Darją.

Prieš pradėdamas pacituosiu jau šiek tiek pasenusią ir šiam pasakojimui visai nebūtiną naujieną, kurią, sėdėdamas tyruose, Pietis Kolstriomas perskaitys laikraštyje: „Nuskendo 22-ejų Pietų Vietnamo oro pajėgų karininkas, kurį bendramoksliai pirmojo savarankiško skrydžio garbei įmetė į baseiną.

Policininkai teigia, kad tai esanti tradicija ir taip pakrikštijami visi pirmą kartą savarankiškai skridusieji, tačiau niekas neprisiminė, kad kada nors anksčiau tai būtų taip liūdnai pasibaigę.“

Taip, šioje istorijoje pastarasis atsitikimas bereikšmis, bet Pietis Kolstriomas savo pirštais čiuopia žaizdas mergaitės pilve ir nugaroje, jis karščiuoja, todėl blizga jo akys, jis visas dreba ir rauda iš nevilties.

– Mažoji Darja, ir tau taip nutiko. Kokia nelaimė. Sparnai buvo pakirpti.

Dabar aš tave paleisiu, kai naktys tampa vis šaltesnės, o apie pusiaunaktį užšąla balų vanduo. Liksiu čia. Su tavimi glėbyje keliausiu pakrantėn, žolėm tavo žaizdas aprišiu ir paleisiu tave pasroviui, mažoji Darja. Tuoj iškeliausi, nebylioji žinios nešėja, tuoj pradingsi man iš akių. Aš apkabinu tavo kūną apsuptas geležies ir šviesos, apsuptas triukšmo ir garsų, apsuptas tyrų paskandinu savo skundą saldžiuose tavo plaukuose ir paleidžiu tavo kūną pavandeniui. Mūsų kelionė buvo neilga. Sudie.

Tik dveji metai, kai tave sutikau, o dabar atsisveikinu. Kodėl grįžai į Kolstriomo kyšulį, jei nebebuvai mano? Tavo kūne buvo svetimo pradėta gyvybė.

– Turiu tau ką papasakoti, – pasakei. – Laukiuosi vaiko... turėsiu vaiką...

Niekas many nė nevirptelėjo. Tai nieko neturi reikšti, nes vėl buvai čia; viskas gerai.

Nuo tada, kai ją sutikau, buvo praėję dveji metai; keturiolika mėnesių negavau iš jos jokių žinių, tačiau liepos pabaigoje, kai jau buvau praradęs viltį kada nors vėl ją pamatyti, ji pati

sugrįžo su svetima gyvybe savo kūne ir pasiliko pas mane, kol dvi jos draugės tęsė kelionę į Norvegiją.

Tos, kuri liko anapus, dienos bėgo greitai, minutė po minutės jos laikrodyje byrėjo naktys. Daug kalbėjom, mažoji Darja, įžiebei manyje kibirkštį – paskui ji užgeso, bet ar užgeso? Aiškiai nebeįžiūriu medžių aplink mus, bet atrodo, kad tai beržai ir drebulės... galbūt ir kokia pušis. Negaliu prisiminti, kaip gamta atrodė vakar, bet upės slenkstis vis šniokščia. Aš alkanas.

Kolstriomo kyšulį užgriuvo būrys giminių. Aš guliu aukštoje kiemo žolėje ir žvelgiu į ramų ežero paviršių. Kiemas pilnas įvairiaspalvių automobilių. Jie Jako ir Johaneso, ir sesers Lyzos – nežinau kuris kurio, o ir nenoriu žinoti. Tvarto pasienyje dar stovi dviratis ir velionio tėvuko mopedas. Saulė švietė tiesiai iš pietų ir šildė taip, kaip ir turėtų šildyti liepos viduryje. Ant šulinio dangčio stovėjo nešiojamas radijas, o Jako (mano vyriausiojo brolio) berniukai, dešimtmečiai dvyniai, sėdėjo žolyne, pasistatę dėžę limonado. Žolės šią vasarą niekas nebenupojė. Iš radijo sklido garsi muzika, primenanti tarškantį metalą, pro praviras duris buvo girdėti Johaneso (kito mano brolio) balsas, monotoniškas ir pilkas, kaip ir jis pats: „Pirmas čia atvyko leitenantas Nikolajus Jakobas Kolstriomas. Jis buvo gana rimtai sužeistas į antrą... kairįjį petį, bet pasakojama, kad buvęs toks stiprus vyras, jog viena... dešiniąja ranka sugebėdavęs nudirbti tuos pačius darbus, kaip ir smarkiausias samdinys. Leitenantas ir pastatė čia gražų namą, kur kas didesnį nei šitas, kur dabar stovi... iš tikrųjų, šis namas tik liudija nuolatinį nykimą, kuris tęsiasi jau beveik

šimtą metų. Gyvenamoji tada buvo dvidešimt keturių metrų ilgio ir keturiolikos metrų pločio... galite įsivaizduoti, kaip tokia troba atrodė šiame negyvenamame užkampyje. Žmoną Nikolajus išsirinko iš gretimo kaimo, Johaną Karoliną Pauku, ji buvo..."

Johanesas užsikosėjo: buvo girdėti, kaip jis gaudo orą, ir galėjai numanyti, kaip mataruoja ranka sau prieš burną, dairydamasis į giminaičius, susėdusius pasienyje ant senų suolų. Daugumai jų tikrai nė trupučio nerūpėjo nei Nikolajus, nei jo sūnūs, nei anūkai, kurie, žinoma, buvo jų protėviai, tačiau susidomėjimas jais karštą dieną buvo visai sumažėjęs.

Ant laiptelių išėjo Jako žmona Anja, jos įsitempęs veidas šiek tiek pagyvėjo. Ji atsargiai nušlubčiojo ant pievelės, pavaiškčiojo pirmyn atgal po kiemą, norėdama prasivėdinti, porą kartų dirstelėjo į mane ir mano juodus ūsus ir galiausiai prisėdo šalimais. Nė nekrustelėjau, tiesiog gulėjau po galva susinėręs rankas.

– Ar jie ten viduj taip ir neprieis prie reikalo? – paklausiau nepasukdamas į ją galvos – norėjau parodyti, kad nesu tuo itin susidomėjęs.

– Ne ne, – atsakė Anja.

– Nieko sau kronikų pasakotoją radot, – tarstelėjau.

– O kas kitas? Negi Jakas? Juk jis tokiam žmonių būry vos „laba diena“ išspaudžia... ir dar tą, kad iki čia trenktis reikėjo visiškai veltui... Čiagi stogas kone griūva ant sprando, ir dulkių kiekvienam kampe pilna. Tu, atrodo, pietuose būsi prisigau-

dęs blogų įpročių. Kas dabar bemokėtų už šitą bent markę? Niekas.

Išroviau kuokštą žolės ir ėmiau trinti kumštyje. „Va, ką su jumis visais reiktų padaryti, – galvojau. – Va, ką.“

– Miškas... – pasakiau.

– Jo tiek mažai. O ir Johanesas sako, kad sodybą reiktų išsaugoti tokią, kokia dabar... tik stogą reiktų pataisyti, – pasakė Anja, atsiduso ir timptelėjo žemiau sijoną, kad pridengtų savo riebius pakinklius.

– Jaką apėmė godumas, – pasakiau paniuręs. – Ir ko, po galais, ta Lyza tikisi, atsitempdama čia šitokią gaują... pusbrolių ar kas jie ten per velniai.

Anja atsiduso.

– Taigi. Jakas tapo godus. Kažkas jį graužia. Dabar, kai sulaukė penkiasdešimties, jis visai pasiuto – laksto į ristūnų lenktynes ir organizuoja medžiotojų draugijos loterijas. Tarsi visos apylinkės reikalai būtų ant jo vieno sprando. Pakui kasdien skundžiasi savo skrandžiu, o ryja kaip smakas...

– Pasakyk Jakui, kad paliktų šitą namą ramybėj. Juk aš neturiu už ką išpirkti namų ir žemių, bet ir man kur nors reikia gyventi...

Anjos žvilgsnis nukrypo virš tvarto stogo, į ežerą.

– Kažkas sakė, kad išlošei loterijoje...

– Tik iš to pastaruuju metu ir gyvenau...

– Aš ir sakiau Jakui... aš visada tavęs truputį gailėjau, – pasakė Anja.

Spoksojau į žemę: stengiausi nuryti ašaras, bet apsigalvoju, porą kart šniurkštelėjau ir davęs joms valių pažvelgiau tiesiai į tuklų Anjos veidą.

– Toks jau aš esu, – pasakiau. – Nesusitvardau, kai kas nors man geras...

– Pieti, vargšeli, – tarė Anja žiūrėdama, kaip nusuku savo juodas akis į žemę ir atrodau dar labiau pasigailėtinas. Pešiojau žoles ir akies krašteliu stebėjau ant šulinio dangčio užsikorusius Anjos ir Jako dvynius. Berniukai sėdėjo nejudėdami it mumijos. Jie buvo ištepę kits kitam nugaras įdegio kremu ir dabar laukė, kol jos paruduos.

– O judviem su Jaku galiausiai visai neprastai išėjo... Kai mažieji eina į mokyklą, vyriausieji jau dirba.

– Taigi, – pasakė Anja.

Radiją kartkartėmis užgoždavo iš vidaus atsklindančios šnekos, paskui jos pritilo ir vėl girdėjosi monotoniškas, pamokslaujantis Johaneso balsas.

– Aš gana neblogai sutariau su tėvuku, – pasakiau Anjai. – Dabar atrodo velniškai tuščia, kai jis nebekėblinėja kieme odiniu diržu apsvijęs kaklą...

Anja palinkčiojo galva.

– Turbūt reiks eiti vidun... tuoj pradės ieškoti, jei negrįšiu...

– Johanesas čia metų metus nė kojos nekėlė, nors tėvas dar gyvas buvo, – pasakiau Anjai. Sekiau ežere prie kranto artėjančią valtį. – Dabar, kai tėvukas numirė, tiek liaudies prigužėjo, kad baisu. O aš nė apsirengt neturiu kuo.



– Tu aukštas, – tarė Anja išsiblaškiusi, jau dairydamasi į trobos duris.

– Ar tau neatrodo tylu, kai tėvo nebėra? – paklausė.

Ji atsirėmė delnais į žemę ir, pirma atstačiusi sėdyne, sunkiai atsistojo. Dar žiojosi kažką sakyti dvyniams, bet tada atsi-grėžė ir pamojavo žole man prieš akis.

– Jei būtum laiku paėmęs ką į žmonas ir pradėjęs kad ir žemę dirbti... tavo gyvenimas buvo mažumėlę švaistūniškas... kokią mergaitę tu čia turėjai?

Kostelėjau.

– Aš juk dar nesenas?

– Na ne.

Anja atsiduso.

– Aišku, aš tave užtarsiu, jei tik tai pagelbės... jei jau Jakas ketina šitą parduoti.

Ji nušlubčiojo laiptelių link ir, prieš įeidama vidun, dar pasitaisė savo vasarinę gėlėtą suknelę.

Gulėjau ant šono ir žiūrėjau jai įkandin, kol užsivėrė trobos durys, tada ėmiau spoksoti į mašinų duslintuvus, kol galiausiai ėmė atrodyti, kad jie visi nutaikyti į mane.

– Eikit šalin nuo to šulinio! Dangtis supuvęs! – riktelėjau dvyniams. Vienas iš jų dirstelėjo į mane, tačiau nė nekrustelėjo. – Ar girdėjot?! – sušukau dar garsiau pasirėmęs ant alkūnių.

Berniukai pasičiupo radiją ir nubėgo į prielauką.

– Tu kvėša! – riktelėjo kažkuris.

Piktai dėbtelėjau į abu. Dabar, kai nebeliko radijo, aiškiai girdėjosi Johaneso balsas: jis jau buvo priėjęs prie tėvuko Kolstriomo, miško sandorių ir kelionių į Ameriką.

– ...reikia pasakyti, kad iš pradžių pinigų netrūko. Namas buvo gana gerai prižiūrimas. Iš ankstyviausių vaikystės metų, kai dar ir mama buvo gyva, prisimenu, kad tėvas buvo labai tvarkingas ir darbštus žmogus. Jis ypač norėjo, kad...

Atsikėliau, nusliūkinau per kiemą ir atsiguliau žolėse už namo.

Po valandėlės iš trobos išėjo Jakas su dviem Lyzos atsi-vežtais giminaičiais – tai buvo vidutinio amžiaus pora, jiedu nuėjo į mašiną patyrimėti žemėlapių. Vyras buvo nuplikęs ir nešiojo stiprius akinius.

Jakas dairėsi manęs, tada atžingsniavo ir tyliai krenkštelėjo:

– Miegi? Na, kaip laikaisi?

– Niekio, – pasakiau.

– Visą vasarą dirbai?

– Ką aš čia veikčiau? Be to, darbas manęs baisiai ir nedo-mina. Užtektinai priveikiau...

Jakas avėjo sandalus ir dėvėjo šviesias plateljancias šeštojo dešimtmečio stiliaus kelnes – vis į jas žvilgčiojau. Jako veidas buvo platus, akys juodos kaip ir mano, antakiuose kur ne kur šmėsčiojo balti pūkai, o ir plaukai buvo labiau balti, nei juodi.

– Mes ten ir apie tave šiek tiek kalbėjom, – tarė Jakas. – Tu gi šitos giminės balta varna, kaip kad tėvas sakydavo.

- Ne baltesnė nei kitos.
- Johannesas kaip tik ir sakė, kad tikrasis Nikolajus Kolstrionas buvo juodas ir piktas kaip pats kipšas.
- Pašaipiai vyptelėjau.
- O Johannesas tai jau albinosas...
- Mes nusprendėm pasilikti namus, – tvirtai pareiškė Jakas ir iš pažiūros labai patenkintas laukė, ką atsakysiu.
- Klausiamai jį pasižiūrėjau.
- Ką nori pasakyti? Pasilikam namus?
- Taigi, pasilikam namus... neparduosim.
- Na... tada gerai. O stogą irgi pataisysit? – paklausiau. – Nors koks skirtumas. Juk nežinia, ar aš čia gyvensiu. Ar tą jau nusprendėt?
- Dar ne, – atsakė Jakas. – Bet tikrai nuspręsim. Gali čia gyventi, jei nori, gali išsikraustyti. Juk neketinai čia praleisti viso likusio gyvenimo?
- Aš nusišypsojau.
- Nežinau. Bet, mano galva, protinga pasilikti sodybą, nesvarbu, ar gyvens čia kas nors, ar ne. O aš jau maniau, kad tau smegenėlės susisuko.
- Jakas paėjo kelis žingsnius tolyn.
- Ir tvarto stogą reiktų perdengti. Juk pro jį vis dar varva?
- Varva, jei lyja.
- Gražios čia vietos, – lėtai pasakė Jakas. – Ir aš čia gyvenčiau.
- Retai pasirodai, retai atvažiuoji.

– Darbas praryja žmogų.

Jakas persibraukė delnais smilkinius ir pasuko atgal į trobą.

– Pats matai... Nenorim mes tavęs iš čia varyti, – pasakė nueidamas.